

SALT'IN *TEK VE ÇOK* SERGİSİ ANKARA'DA

1955'ten 1995'e Türkiye'de üretim ortamını 1980'lerde dolaşımda olan nesnelere aracılığıyla inceleyen *Tek ve Çok* sergisi, SALT Galata'daki ilk sunumun ardından genişletilen içeriğiyle Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde açılıyor.

2 Mart-4 Nisan
Çağdaş Sanatlar Merkezi, Ankara

SALT, 1980'ler Türkiye'sine dair uzun soluklu araştırmalarının bir çıktısı niteliğindeki *Tek ve Çok* sergisini, İstanbul'dan sonra başkentte incelemeye açıyor. 2016 sonbaharında SALT Galata'da düzenlenen sergi, Çankaya Belediyesi'nin iş birliğiyle Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde (ÇSM), genişletilen bir içerikle sunuluyor.

Eşyanın üretimi ve dolaşımına yönelik, araştırma temelli bir sergi olan *Tek ve Çok*, Türkiye'de 1955-95 dönemini, adım adım gerçekleştirilen sanayileşme ve uzantısındaki tasfiyenin meydana getirdiği nesnelere aracılığıyla ele alır. Endüstri ürünlerinin ilk kez geniş bir alıcı kitleyle bulunduğu 80'lerde dolaşımda olan nesnelere derlenen seçki, dönemin üretim ortamını bağımsız hikâyelerle inceler.

Türkiye'de 80'lerin ortasında karma ekonomiden serbest ekonomiye geçilmesiyle üreticiler, devletin kota sistemine tabi olmaksızın dövizle alışveriş hakkına sahip oldu. Ekonomideki bu yenilik, özel sektörde 50'lerde ivme kazanan sanayileşmenin altyapısını tamamlar nitelikteydi. Devlet, yerli sanayinin yabancı müşteriye hizmet sağlayacağı ve uluslararası rekabete dâhil olacağı bir planı devreye sokmuştu. Beraberinde büyümeyi getiren çıkış, günlük hayata, sürekli artan bir ürün yelpazesine tercüme edildi ve ülkenin büyücek şehirlerinde öbeklenen, görünüşte ve maddede küresel bir Türkiye yarattı.

Hızlı geçiş sürecinin kilit noktaları büyücek şehirlerdi; el ve makine işleri, yerel ve küresel markalar, lüks ve mütevazı hayat tarzları eş zamanlı olarak bir aradaydı. Üstelik, gelişen iletişim imkânları sayesinde *uluslararası* olan hakkında izlenim edinmek işten değildi. Anında yayılan bolluk ve refah görüntüleri, kısa vadede hayat tarzında terfi vaadine evrildi. Vaadin olanaklara dönüştürülmesi çok çeşitli biçimlerde gerçekleşse de, döneme dair çalışma ve anlatımlar genellikle toplumsal bir ikiliğe dayandırıldı.

Tek ve Çok, söz konusu tarihi, toplumun erişimine açık maddi kültürün izinde araştırır. Otomotiv, beyaz eşya, mobilya, oyuncak, kırtasiye, giyim, tekstil, gıda, züccaciye ve temizlik endüstrilerinden nesne ve hikâyeleri bir araya getiren sergi, döneme ilişkin bilginin yenilenmesi ve çeşitlenmesini amaçlar. Ayrıca, *biricik* olana yönelik taze bir merakın filizlendiği sanat ve moda ortamından alıntılarla bu yeni dalgalanmanın kültür ekonomisindeki etkilerini örneklendirir. ÇSM sunumu için, 1990'da Ankara ve İstanbul'da düzenlenmiş olan *Büyük Sergi 2*'den seçilen, Nur Koçak'ın *Vitrinler III* ve *Vitrinler IV* (1990) işleri, endüstriyel ile *biricik*'in buluştuğu bir durum yaratır. Bedri Baykam'ın *This has been done before* (1987) işiyse, dönemin modern sanat tartışmalarında, yaratıcılığın yalnızca Batı kaynaklı olabileceği anlayışına karşı bir eleştiri niteliğindedir.

Tek ve Çok sergisinin araştırma ve anlatımı, *özgün kopyalar* kavramı etrafında yapılandırıldı. Alışıldık beklenti, bir öncekinin fikrini geliştirmek yerine dâhiyane buluşlar yapmak yönündedir. Sergi, bu refleksten sıyrılarak Türkiye'deki üretim tarihine başka bir açıdan bakmayı önerir. Montaj sanayisinin ilk yıllarından telifsiz taklitlerin cirit attığı günümüze, kopya olarak damgalananlar ekonomik ve entelektüel açılardan zan altındadır. *Tek ve Çok*, kullanıcıları eşyayı başlı başına değerlendirmeye, koşullara özgü icatları teşhis etmeye ve hiçbir yeniliğin öncüsüz olmadığı dünyamızda bir öğrenme tavrı olarak kopyayı incelemeye davet eder.

Tek ve Çok süresince, serginin araştırdığı konuların kamuya açık katılımı tartışılabilir. Birer konuşma ve atölye ile gösterimler ve sergi turlarından oluşan bir dizi program gerçekleştirilecek. Sergi mekânında yer alan ve ev içi ürün çizimlerini içeren masa, izleyicilere kendi özgün kopyalarını üretme imkânı sunacak. SALT Galata sunumu kapsamındaki "Çoklukta Tekillik" atölyesinde katılımcı öğrenci ve akademisyenlerce yürütülen dönem araştırmasıysa, Ankara'da yapılacak yeni bir atölye çalışmasıyla geliştirilecek.

Tek ve Çok sergi içeriği, iş birlikçi kurumlar, profesyoneller, danışmanlar, akademisyenler ve öğrencilerin zengin katkılarıyla bir araya getirilmiştir.

Araştırma ekibi

Meriç Öner, Dilek Himam, İlhan Ozan, Cem Kaya, Ayşe Coşkun Orlandi, Asya Ece Uzmay, Emirhan Altuner, Merve Dokumacı, Özüm Yelkencioğlu.

Katkıda bulunanlar

Ahmet Altekin, Atilla Argat, Hraç Aslanyan, Yahşi Baraz, Davut Beresi, Muzaffer Evcı, Başak Gürsoy, Ali İhsan İlkbahar, Fatoş İnhan, Hüsnü Karagözoğlu, Sami Kariyo, Yıldırım Kaymal, Aytaç Kot, Jan Nahum, Suphi Öztaş, Adil Öztoprak, Baron von Plastik, Nalan Sakızlı, Hasan Subaşı, Arman Suciyan, Mustafa Kerem Yüksel.

Adel, Arçelik, Bingo, Dalin, Evyap, Fatoş Oyuncakları, Ford Otosan, Gorbon Seramik, Hotiç, İGS, İnci Deri, İstanbul Oyuncak Müzesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Jumbo, Kelebek, Migros, Mudo, Oyak-Renault,

Paşabahçe, Penti, Pınar, SEK, Selpak, TAMEK, Tofaş, Tofaş Bursa Anadolu Arabaları Müzesi, Ülker, Vakko.

Bu sergi, SALT'ın üyesi olduğu Avrupa müzeler konfederasyonu L'Internationale'nin beş yıllık *The Uses of Art – The Legacy of 1848 and 1989* [Sanat Kullanımları – 1848 ve 1989'un Mirası] programı kapsamında gerçekleştirilmektedir.

'internationale

MG+MSUM MUSEO NAZIONALE CENTRE OF ARTS REINA SOFIA MAC BA M HKA SALT VAN ARS MUSEUM ERCHOVEN

With the support of the Culture Programme of the European Union:

GÖRSELLER

1

Uluslararası Filibe Fuarı'ndan altın madalyayla dönen Jumbo'nun İstanbul, Çemberlitaş'taki üretim tesisinde kutlama, İstanbul, 1966
Jumbo Arşivi

2

Tofaş, Murat 124, 1970'ler
Tofaş Arşivi

3

Fatoş Oyuncakları'nın İstanbul, Topkapı'daki üretim tesisi, 1980'ler
Fatoş İnhan Arşivi

Basın İletişim

Zeynep Akan

zeynep.akan@saltonline.org

+90 212 334 22 45